

Föstudaginn 4. október 1991.

Nr. 386/1990. **Ákærvaldið**(Hallvarður Einvarðsson ríkissaksóknari)
gegn**Stefáni Erni Magnússyni**

(Brynjólfur Kjartansson hrl.).

Söluskattur. Bókhaldslög. Skilorð.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðrún Erlendsdóttir, Gunnar M. Guðmundsson og Haraldur Henrysson, Jónatan Þórmundsson prófessor og Guðmundur Ingvi Sigurðsson hæstaréttarlögmaður.

Ríkissaksóknari áfrýjaði máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 8. október 1990 að ósk ákærða, en einnig af hálfu ákærvalds til sakfellingar samkvæmt ákæru og þyngingar á refsingu.

I. kafli ákæru.

Af hálfu ákærða er því haldið fram, að sér hafi eigi verið skylt að lögum sem stjórnanda og framkvæmdastjóra S. Magnússonar hf. að standa skil á söluskatti félagsins fyrir tímabilið frá 25. nóvember 1987 til 25. janúar 1988, er í gildi var greiðslustöðvun hjá félaginu. Skilaskyldan hafi á þessu tímabili hvílt á Guðmundi Sveinssyni, löggiltum endurskoðanda, er var endurskoðandi félagsins og stjórn þess til aðstoðar og ráðuneytis, meðan á greiðslustöðvun stóð. Á þetta verður eigi fallist. Greiðslustöðvun félagsins takmarkaði í engu lagaskyldur ákærða sem stjórnanda þess. Að þessu athuguðu og að öðru leyti með vísan til forsendna héraðsdóms ber að staðfesta ákvæði hans um brot ákærða samkvæmt I. kafla ákærunnar með þeirri leiðréttingu, að brotið ber að heimfæra til 1. og 6. mgr. 25. gr. laga um söluskatt nr. 10/1960, sbr. 4. gr. laga nr. 33/1982, sbr. til hliðsjónar 40. gr. laga um virðisaukaskatt nr. 50/1988, sbr. 1. mgr. in fine 2. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

II. kafli ákæru.

Guðmundur Sveinsson, löggiltur endurskoðandi, samdi að beiðni skiptaréttar Kópavogs yfirlit um eignir og skuldir S. Magnússonar

hf., eftir að bú félagsins var tekið til gjaldþrotaskipta 25. janúar 1988. Samkvæmt yfirliti þessu, sem er ódagsett, voru skuldir félagsins umfram eignir við upphaf gjaldþrotaskipta 27.061.033 krónur. Samkvæmt ársreikningi 31. desember 1985 skuldaði félagið 4.450.457 krónur.

Hinn 2. febrúar 1988 gerði sami endurskoðandi könnun á vörukaupum hlutafélagsins á starfstíma þess og vörusölu þess í heildsölu og smásölu. Niðurstöður þessarar könnunar voru, að vörukaup hefðu numið alls 14.844.714 krónum og vörunotkun 9.964.065 krónum. Mismunurinn, 4.880.649 krónur, væri óskýrður. Endurskoðandinn tók fram, að vegna ýmissa tæknilegra ástæðna yrði að gera fyrirvara um nákvæmni útreikninga í þessari könnun. Jafnframt lét hann þess getið, að í ljós hefði komið, að innflutningur hlutafélagsins jókst verulega á þriðja ársfjórðungi 1987.

Við yfirheyrslu hjá rannsóknarlögreglu ríkisins voru Guðmundi Sveinssyni kynnt yfirlit, sem rannsóknarlögreglan hafði tekið saman um vörukaup S. Magnússonar hf. á starfstíma félagsins, en samkvæmt því var fjárhæð vörukaupa 2.040.180 krónum lægri en fyrrnefnd könnun Guðmundar hafði leitt í ljós. Staðfesti hann þá, að í könnun sinni væru vörukaup ofreiknuð um nefnda fjárhæð, og gerði grein fyrir ástæðu þess.

Þessi kafli ákærunnar er að öllu leyti byggður á þeim gögnum, er að framan getur. Ákærði hefur vefengt þessi gögn og haldið því fram, að ýmsar fjárhæðir, sem þar koma fram, séu byggðar á ótraustum grunni, sumar forsendur þeirra séu ónógar og ófullnægjandi og ekki tekið tillit til annarra, er máli skipti við mat á því, sem þessi kafli ákærunnar lýtur að.

Það torveldaði rannsókn málsins, að gögn, sem við var að styðjast um rekstur S. Magnússonar hf., voru næsta ófullkomin, aðallega sökum þess að bókhald félagsins var ekki fært 1986 og 1987. Afleiðing þessa varð sú, að nokkur óvissa er um þau ákæruatriði, sem hér eru til álitu, bæði um einstakar fjárhæðir, sem lagðar eru til grundvallar ákærunni, og ályktanir, sem í ákærunni eru af þeim dregnar um sekt ákærða.

Þegar gögn málsins eru virt, þykir hvorki fram komin næg sönnun fyrir því, að S. Magnússon hf. hafi selt vörur fyrir óhæfilega lágt verð né að ákærði hafi skotið undan vörum eða gerst sekur

um óeðlilega mikla eyðslu. Ber því að sýkna ákærða af þeim atriðum ákærunnar.

Á hinn bóginn er leitt í ljós, að mikil og óeðlileg aukning skulda hlutafélagsins átti sér stað, eftir að ákærða hlaut að vera ljóst, að til ófarnaðar horfði í því efni og að veruleg hættu væri á, að kröfuhafar yrðu fyrir fjártjóni. Með vísan til þessa braut ákærði gegn 4. tölulið 1. mgr. 250. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

III. kafli ákæru.

Í þessum kafla er ákærða m.a. gefið að sök að hafa „fargað fylgiskjölum“. Við yfirheyrslu í skiptarétti greindi ákærði frá því, að notuðum ávísanaheftum hjá S. Magnússyni hf. hefði verið hent. Við yfirheyrslu hjá rannsóknarlögreglu ríkisins, er fram fór síðar, kvað hann notuðum tékkheftum hafa verið safnað í kassa, en síðan hent, sennilega um áramót 1986/1987. Eftir það hafi hann ekki haldið notuðum tékkheftum til haga. Þá greindi ákærði frá því, að í verslunum S. Magnússonar hf., Lækjargötu 2 í Reykjavík og Nýbýlavegi 24 í Kópavogi, hefðu verið „löglegir sölukassar“ með strimlum í. Í fyrstu hafi þess verið gætt að skipta um strimla í kössunum eftir þörfum, en seinna hafi borið við, að strimlarnir væru „keyrðir aftur í gegn“. Upphaflega hafi notuðum strimlum verið haldið til haga, en seinna hafi þeir verið settir í poka og komið fyrir í hillu í vörugeymslu. Eftir það hafi hann ekkert vitað, hvað um strimlana varð.

Eigi er að sjá af rannsókn málsins, að önnur fylgiskjöl hafi misfarist hjá S. Magnússyni hf. en þau, er að ofan greinir. Telst þessu atriði því nægilega lýst í ákærunni.

Telja verður, að það hafi verið refsiverð vanræksla, að ákærði hélt ekki til haga umræddum gögnum, sbr. 16. gr. laga um bókhald nr. 51/1968, sbr. 3 gr. laga nr. 47/1978, einkum þegar höfð er í huga stórkostleg vanræksla á færslu lögskipaðs bókhalds hlutafélagsins. Að öðru leyti ber að staðfesta héraðsdóm með vísan til forsendna hans, að því er varðar þennan kafla ákærunnar.

Með skírskotun til þess, sem að framan er rakið, og þeirra refsilagaákvæða, sem tilgreind eru í ákæru, svo og 77. gr. almennra hegningarlaga þykir refsing ákærða hæfilega ákveðin fangelsi í sex mánuði. Eftir atvikum þykir mega fresta fullnustu refsingarinnar, og falla skal hún niður að liðnum tveimur árum frá uppkvaðningu

dóms þessa að telja, haldi ákærði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955. Þá ber að dæma ákærða með vísan til 1. mgr. 25. gr. laga nr. 10/1960, sbr. lög nr. 33/1982, til að greiða sekt til ríkissjóðs, er ákveðst 750.000 krónur. Verði sektin eigi greidd innan fjögurra vikna frá birtingu dómsins, sæti ákærði fangelsi í þrjá mánuði í stað sektarinnar.

Staðfesta ber ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað.

Ákærði greiði allan áfrýjunarkostnað málsins, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Ákærði, Stefán Örn Magnússon, sæti fangelsi í sex mánuði, en fresta skal fullnustu refsingarinnar og hún niður falla að liðnum tveimur árum frá uppkvaðningu dóms þessa, haldi hann almennt skilorð 57. gr. laga nr. 19/1940, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955. Ákærði greiði 750.000 krónur í sekt til ríkissjóðs, og komi þriggja mánaða fangelsi í stað sektarinnar, verði hún eigi greidd innan fjögurra vikna frá birtingu dóms þessa.

Ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað er staðfest.

Ákærði greiði allan áfrýjunarkostnað sakarinnar, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, 80.000 krónur, og málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, Brynjólfs Kjartanssonar hæstaréttarlögmans, 80.000 krónur.

Dómur sakadóms Kópavogs 28. júní 1990.

Mál þetta, sem dómtekið var 27. apríl að loknum munnlegum málflutningi, er höfðað af ákæruvaldsins hálfu með ákæru, dagsettri 7. september 1989, „á hendur Stefáni Erni Magnússyni framkvæmdastjóra, Vesturbergi 23, Reykjavík, fæddum 18. febrúar 1958 í Hafnarfirði fyrir brot á lögum um söluskatt og bókhald og fyrir skilasvík.

I. Brot á lögum um söluskatt.

1. Ákærða er gefið að sök sem framkvæmdastjóra og stjórnarformanni hlutafélagsins S. Magnússonar hf., Kópavogi, að hafa ekki samkvæmt ákvæðum 1. mgr. 12. gr. laga um söluskatt nr. 10/1960, sbr. lög nr. 33/1982, skilað innheimtumanni ríkissjóðs ótilkvaddur mánaðarlega sölu-

skatti vegna starfsemi áðurgreinds hlutafélags árið 1987 og til þess, er greiðslustöðvun félagsins lauk 25. janúar 1988, svo og söluskatti vegna verslunar hlutafélagsins að Lækjargötu 2, Reykjavík, fyrir desembermánuð 1985, svo sem rakið verður, en þargreindar fjárhæðir eru tilfærðar eftir söluskattskýrslum hlutafélagsins eða söluskýrslum þess (salan í Lækjargötu 2) og bókhaldi á greiðslustöðvunartíma.

Mánuður/Ár	Skattskyld velta	Sölugjald	Gjaldtagi
Samkvæmt sölugjaldsskýrslum			
Janúar 1987	kr. 104.339	20.868	15. febrúar
Febrúar 1987	“ 280.361	56.072	15. mars
Mars 1987	“ 251.003	50.201	15. apríl
Apríl 1987	“ 376.272	75.254	15. maí
Maí 1987	“ 496.107	99.221	15. júní
Júní 1987	“ 311.112	62.222	15. júlí
Júlí 1987	“ 279.711	55.942	15. ágúst
Ágúst 1987	“ 263.067	52.613	15. sept.
September 1987	“ 164.173	32.835	15. október
Samkvæmt söluskýrslum:			
Október 1987	kr. 201.291	40.258	15. nóv.
Nóvember 1987	“ 178.000	35.600	15. des.
Desember 1985 (Lækjargata 2)	“ 154.261	30.852	15. jan.1986
Greiðslustöðvunartími frá 22/11 1987 -			
25/1 1988. Smásala samkvæmt bókhaldi	kr. 705.389	141.077	15. janúar 15.febr.1988
Samtals	kr. 3.765.086	753.015	

Framangreind háttsemi þykir varða við 1. og 6. mgr. 25. gr. laga um söluskatt nr. 10/1960, sbr. lög nr. 33/1982.

II. Skilavik.

Ákærði hélt ekki lögskipað bókhald eða gerði ársreikning fyrir árin 1986 og 1987, svo sem greint verður í III. kafla ákæru. Í málinu liggja þó fyrir gögn um fjárhagsstöðu hlutafélagsins og þrotabú þess, svo sem skrá yfir lýstar kröfur í búið ásamt dskj. nr. 7 í skiptaréttarmálinu, sem er efnahagsyfirlit hlutafélagsins við upphaf gjaldþrotaskipta, samið af löggiltum endur-

skoðanda, Guðmundi Sveinssyni, aðstoðarmanni félagsins á greiðslustöðvunartíma. Á árunum 1986 og 1987 nam vörusala hlutafélagsins um það bil 11,5 milljónum króna, eftir því sem best er vitað. Miðað við þessi umsvif hlutafélagsins verður ekki fallist á, að tap þess og skuldafélagun á greindum tíma, eins og rakið verður, séu skýranleg sem eiginlegt rekstrartap. Í stórum dráttum kemur eignahallinn þannig fram:

Heildarskuldir:	
(Skjal 1-30 í lögreglurannsókn)	kr. 30.449.756
Frá dragast:	
Verðmetnar eignir á sama skjali	“ (2.895.363)
Óverðmetnar eignir á sama skjali, reiknaðar á uppboðsverði	“ (493.360)
Eignahalli við upphaf skipta	“ 27.061.033
Eignahalli samkvæmt ársreikningi 31/12 '85	“ 4.450.457
Aukning eignahallans frá 1/1 1986 til 25/1 1988	“ 22.610.576

Samkvæmt könnun fyrrgreinds endurskoðanda og rannsóknarlögreglu ríkisins á vörukaupum hlutafélagsins annars vegar og heild- og smásölu þess hins vegar á starfstíma þess eru vörukaupin talin nema kr. 12.804.533 (14.844.714 ÷ 2.040.181), en útreiknuð vörunotkun að teknu tilliti til vörubirgða kr. 9.964.065, og skortir þá kr. 2.840.468 á, að vörurnar hafi verið seldar á innkaupsverði.

Með fyrrgreindu þykir ákærði hafa á refsiverðan hátt skert rétt almennra kröfuhafa til að öðlast fullnægju í þrotabúi félagsins með sölu verslunarvaranna fyrir óhæfilega lágt verð eða undanskoti þeirra og rýrt efnahag hlutafélagsins með mikilli eyðslu og stofnun skulda, eftir að ljóst var, að hlutafélagið átti ekki eignir fyrir skuldum.

Telst þetta varða við 4. tölul. 1.mgr. 250. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

III. Brot á lögum um bókhald og hlutafélög.

Þá er ákærða gefið að sök að hafa eigi á árunum 1986 og 1987 haldið lögskipað bókhald fyrir S. Magnússon hf., fargað fylgiskjöllum og eigi látið gera lögskipaða ársreikninga fyrir árin. Var þetta andstætt ákvæðum 1. gr., 2. gr. A 1, 3. gr., 4. gr., 5. gr., 16. gr. og 18. gr. laga um bókhald nr. 51/1968 svo og 93. og 95. gr. laga um hlutafélög nr. 32/1968.

Telst þetta varða við 262. gr. hegningarlaga, sbr. 25. gr. bókhaldslaga.

IV. Dómkröfur.

Þess er krafist, að ákærði verði dæmdur til refsingar og greiðslu alls sakarkostnaðar“.

Er málið var þingfest 11. október 1989, leiðrétti sækjandi málsins prentvillu í ákæru varðandi tilvísun í lög um hlutafélög, sem eru nr. 32/1978.

Málavextir.

Samkvæmt framburði ákærða og vitna, lögregluskýrslum svo og öðrum gögnum málsins eru málavextir þeir, að á árinu 1984 var hlutafélagið S. Magnússon sett á stofn. Samkvæmt hlutafélagaskrá var hlutafé kr. 200.000. Stjórnarformaður og framkvæmdastjóri þess var Stefán Örn Magnússon, ákærði í máli þessu, en aðrir í stjórn voru eink kona hans og faðir. Ákærði sá að mestu einn um stjórnun og rekstur fyrirtækisins, en aðrir stjórnarmenn virðast eingöngu hafa verið ákærða til aðstoðar við tiltekin afmörkuð verkefni. Starfsemi hlutafélagsins snerist aðallega um heild- og smásöluverslun að Nýbýlavegi 24 hér í bæ. Einnig rak félagið verslun að Lækjargötu 2 í Reykjavík um tíma.

Í nóvember 1987 var hlutafélaginu veitt greiðslustöðvun í tvo mánuði vegna fjárhagserfiðleika. Að beiðni félagsins, dags. 24. janúar 1988, var það svo tekið til gjaldprotaskipta með úrskurði skiptaráðanda, sem kveðinn var upp 25. janúar s.á. Skiptaráðandi tilkynnti ríkissaksóknara, að fyrir lægju grunsemdir um refsiverð brot stjórnar- og forsvarsmanna hlutafélagsins eða annarra með bréfi, dags. 4. febrúar 1988. Ríkissaksóknari mælti fyrir um opinbera rannsókn með bréfi til rannsóknarlögreglu ríkisins, dags. 10. febrúar sama ár.

I. Brot á lögum um söluskatt.

Við rannsókn málsins kom m.a. fram, að ákærði greiddi ekki söluskatt til innheimtumanns ríkissjóðs vegna hlutafélagsins á árinu 1987. Er ákærði gaf skýrslu fyrir dómi, viðurkenndi hann að hafa ekki skilað söluskatti, þar sem hann hefði ekki getað greitt. Sér hefði ekki verið ljóst, að nauðsynlegt væri að skila söluskattsskýrslu, þótt greiðsla fylgdi ekki. Hann hefði loks skilað skýrslum, er eftir því var gengið við sig seint á árinu 1987, en engar greiðslur hefðu fylgt skýrslunum.

Í málinu hafa verið lagðar fram söluskattsskýrslur hlutafélagsins í ljósriti fyrir söluskattstímabilið janúar-september 1987, undirritaðar af ákærða. Skýrsla fyrir janúar er dagsett 8. apríl s.á. með móttökustimpli bæjarfógetans í Kópavogi og áritaðri dagsetningu 27. október s.á., en skýrslur fyrir febrúar til september eru dagsettar 22. desember s.á. og kvittaðar mótteknar hjá lögreglunni sama dag. Fjárhæðir og gjalddagar á skýrslum þessum eru réttilega tilgreind í ákærinni.

Á skilagrein bæjarfógetaembættisins í Kópavogi, dags. 3 maí 1989, kemur fram, að ógreiddur söluskattur fyrir árið 1987 væri kr. 505.228, en engum söluskatti eða skýrslum hafi verið skilað fyrir október það ár og þar til greiðslustöðvunartímabili lauk 25. janúar 1988. Lögð hafa verið fram ljósrit af söluskýrslum hlutafélagsins fyrir október og nóvember. Sala er þar tilgreind kr. 201.291 í október og 178.000 fyrir tímabilið 1. - 24. nóvember. Bókhald hefur verið fært fyrir tímabilið, er greiðslustöðvun stóð yfir, og er það lagt fram í ljósriti. Samkvæmt því var sala hlutafélagsins frá 25. nóvember 1987 til 31. desember s.á. samtals kr. 705.389.

Ákærði hefur viðurkennt að hafa ekki skilað söluskatti fyrir smásölu í versluninni að Lækjargötu 2 í desember 1985, en það var fyrsti mánuðurinn, sem sú verslun var rekin af hlutafélaginu. Á þeim tíma hafi sala verið færð í innbundnar bækur, þar sem skráð var seld vara og söluverð nema þegar starfsfólk gleymdi að skrá sölu. Á ljósritum, sem lögð hafa verið fram í málinu, er sala í Lækjargötu 2 tilgreind frá 10. - 30. desember samtals kr. 171.401, en fram hefur komið, að veittur var 10% afsláttur, er sala fór fram, án þess að það væri skráð.

II. Skilasvik.

Ákærði hefur skýrt svo frá fyrir dómi, að mismun, sem komi fram á vörukaupum, annars vegar miðað við, að vörur hafi verið fluttar inn fyrir 11.551.200 kr. og innlend vörukaup hafi verið 1.050.294, og á vörusölu hins vegar, sem hafi verið 10.550.557, megi skýra sem eðlilega rýrnun, tap eða rangfærslur í skjölum. Skýringar, sem ákærði hefur gefið, eru þessar: Taldi hann, að ákveðin vörukaup, að fjárhæð kr. 273.280, sem færð voru hjá S. Magnússyni hf., hafi verið hlutafélaginu óviðkomandi. Tvisvar hafi komið fram leki í húsnæðinu, þar sem lager fyrirtækisins var. Tjón vegna skemmda á lager hafi hann metið á kr. 380.000 samtals, en það hafi ekki fengist bætt. Þá hafi vörubirgðir verið allt of hátt reiknaðar, þegar hlutafélagið hætti starfsemi, en þær hafi verið metnar á kr. 3.017.969. Á starfstímanum hafi hlutafélagið gert tilraun til að hefja innflutning á stórum tækjum, sem voru fimm kælliskápar, fjórar þvottavélar og tvær uppþvottavélar. Þessar vörur hafi reynst gallaðar, og voru þær seldar á kostnaðarverði með söluskatti að sögn ákærða. Fleiri vörur hafi reynst gallaðar, án þess að slíkt hafi verið bætt af framleiðanda, og loks hafi aðflutningsgjöld verið ofgreidd, en ekki fengist endurgreidd. Vegna alls þessa taldi ákærði, að samanlagt væri þarna um að ræða verðmæti að fjárhæð kr. 1.197.009, en á skýrslu, sem hann hefur lagt fram í málinu á dskj. nr. 32, telur hann frádrátt eiga að vera kr. 1.531.070. Að auki taldi hann hlutafélagið hafa orðið fyrir tjóni vegna flutninga, vantað hafi í vörusendingar og gefinn

hafi verið afsláttur o.fl., en ákærði gat ekki sagt til um ákveðnar fjárhæðir í þessu sambandi.

Ákærði hefur neitað því að hafa selt vörur undir kostnaðarverði, nema þær hafi verið gallaðar eða skemmdar. Þegar afsláttur var veittur, hafi það farið eftir faglegu mati á því, hvort varan hafi verið seljanleg, hvert væri söluverðmæti hennar og hvort borgaði sig að lækka hana í verði og gera hana þar með seljanlegri.

Þá hefur ákærði rakið í skýrslu sinni fyrir dóminum, að erfiðleikar í rekstri fyrirtækisins hafi m.a. stafað af því, að fyrirtækið hafi verið í fjárvælti. Í upphafi rekstrarins hafi fyrirtækið fengið lán hjá Búnaðarbankanum, en það lán hafi ekki fengist endurnýjað, og því hafi það hlaðið utan á sig dráttarvöxtum í þrjá mánuði, á meðan beðið var eftir ákvörðun bankastjórans þrátt fyrir loforð hans um að styðja fyrirtækið. Eftir það hafi hlutafélagið snúið sér til Alþýðubankans. Sá banki hafi sett „stopp“ á fyrirtækið um tíma, og hafi ástæðan til þess aðallega verið sú, að fyrirtækið skuldaði bankanum mjög mikið. Eftir áramót 1986/1987 hafi svarsmenn hlutafélagsins farið í Alþýðubankann til viðræðna til að reyna að leysa fjárhagsvanda fyrirtækisins. Hann kvaðst hafa ýtt vandamálinu frá sér í einhvern tíma, en ástandið hafi svo verið skoðað að kröfu ábyrgðarmanna um það leyti, sem viðræður fóru fram við Alþýðubankann. Vonir hafi staðið til, að bankinn afskrifaði töluvert af skuldum, en síðan hafi viðræðum skyndilega verið hætt og bankinn lokað á víxlakaup, og einnig hafi hann tekið af hlutafélaginu yfirdráttarheimild á hlaupareikningi. Þetta hafi gert fyrirtækinu mjög erfitt fyrir.

Í ágúst 1987 hafi hlutafélagið byrjað viðskipti við Verslunarbankann með því að fá lán í reksturinn og ábyrgðir bankans vegna vörukaupa hlutafélagsins. Varðandi vörukaup seinni hluta ársins 1987 svaraði ákærði því til, að hann héldi, að töluvert hefði verið keypt af vörum þá. Hann viðurkenndi að hafa aukið viðskipti við innlenda heildsala eftir marsmánuð 1987, en hlutafélagið hefði þurft mikið á vörum að halda. Þessar vörur hefði hann keypt gegn gjaldfresti. Hugmyndin hefði verið sú að selja fyrirtækið í fullum rekstri, en hann hefði metið það á 15-17 milljónir, þ.e. „good will“, umboð, innréttingar og vörur. Ákærði taldi, að 80% af kröfum á hlutafélagið væru með ábyrgðum einstaklinga og fjölskyldu sinnar, og því hefði skipt máli, að sem mest verð fengist fyrir fyrirtækið. Mat sitt á fyrirtækinu hefði hins vegar reynst allt of hátt. Þá taldi ákærði, að verulegur hluti af heildarskuldum hlutafélagsins, er það var tekið til gjaldþrotaskipta, væri lögfræðikostnaður og dráttarvextir.

Um skuldasöfnun hlutafélagsins hefur ákærði greint frá því, að rekstrar-kostnaður fyrirtækisins hafi verið mikill árið 1986. Tap hlutafélagsins vegna verslunarinnar í Lækjargötu 2, sem það rak frá desember 1985 fram

í júní 1986, kvaðst ákærði meta á 2-3 milljónir króna. Fólst það einkum í því að sögn ákærða, að félagið hafði tekið þar efri hæð á leigu, en hugmyndin hefði verið að fá jarðhæðina einnig á leigu og reka þar verslun á horni Lækjargötu og Austurstrætis, en leigusalinn hefði ekki staðið við munnlegt loforð þar um. Innréttingar á efri hæð hefðu verið miðaðar við þetta. Húsaleiga hefði verið greidd fram í tímann og í töluverðan tíma, eftir að hlutafélagið hætti að hafa afnot af húsnæðinu. Hann kvaðst þó hafa búist við ákveðnu tapi í byrjun, en ekki gert sér grein fyrir raunverulegri skuldastöðu hlutafélagsins.

III. Brot á lögum um bókhald og hlutafélög.

Ákærði hefur viðurkennt að hafa ekki haldið bókhald fyrir hlutafélagið á árunum 1986 og 1987. Hvorki hafi verið færð sjóðbók né efnahagsbók. Gögn hafi verið þannig flokkuð, að ákveðin mál voru saman í möppu, svo sem eigin vixlar, viðskiptavixlar, reikningar og bankaviðskipti, og þar með hafi aðgangur að gögnum verið fyrir hendi. Hann kannaðist ekki við að hafa fargað fylgiskjölum, en viðurkenndi þó, að gögn kynnu að hafa glatast. Hann segir, að gögn hafi verið geymd í hillu á lagermóttöku, og hafi hluti af þeim gögnum, sem þannig voru geymd, ekki fundist, svo sem kassastrimlar og aðalbók. Ákærði kannaðist þó við að hafa fargað einhverjum svuntum úr tékkheftum.

Ákærði hefur viðurkennt að hafa ekki látið gera ársreikning fyrir árið 1986, en taldi sig ekki bera ábyrgð á því, að gerður væri ársreikningur fyrir árið 1987, þar sem hlutafélagið var tekið til gjaldþrotaskipta í janúar 1988, löngu áður en lögbundinn frestur var liðinn.

Guðmundur Sveinsson, löggiltur endurskoðandi, var endurskoðandi hlutafélagsins. Hann hefur lýst afskiptum sínum af hlutafélaginu svo, að hann hafi að beiðni ákærða stillt upp tölum fyrir árið 1984. Einnig hafi hann stillt upp ársreikningi fyrir rekstrarárið 1985. Í byrjun júní 1987 hafi ákærði svo komið til sín með bókhaldsgögn í pappakössum fyrir árið 1986, og í nóvember kvaðst hann svo hafa tekið við fylgiskjölum fyrir árin 1986 og 1987. Ástand og varsla þessara skjala hafi þá á engan hátt verið í samræmi við ákvæði bókhaldslaga. Engin sjóðbók hafi verið færð. Sölunótur eða reikningar hafi að vísu verið varðveitt í röð í möppu, en önnur bókhaldsgögn hafi verið í plastpokum og kössum og í mjög slæmu ástandi.

Guðmundur tók að sér að vera hlutafélaginu til aðstoðar á greiðslustöðvunartímanum, er það fékk. Hann kvaðst hafa, eftir að greiðslustöðvun var veitt, reynt að fá botn í stöðuna það árið, en í ljós hafi komið, að ekki var heil brú í þessu, þetta væri vonlaust verk og að sínu mati tímasóun.

Niðurstöður.

I.

Með vísan til þeirra gagna, sem fyrir liggja í málinu, og með játningum ákærða þykir sannað, að ákærði skilaði ekki söluskatti fyrir árið 1987 og fyrir desember 1985, eins og nánar er tilgreint í ákæru. Þykir mega leggja tölur þær til grundvallar, sem raktar eru í ákæru, enda eru þær studdar gögnum, sem lögð eru fram í málinu, þ.m.t. sala á greiðslustöðvunartíma, sem samkvæmt fyrirbyggjandi bókhaldi fór fram í nóvember og desember 1987. Þykir brotið réttilega heimfært til refsilagaákvæða í ákæru, en samkvæmt 2. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 ber að heimfæra brotið til 1. mgr., sbr. 6. mgr. laga um virðisaukaskatt nr. 50/1988, en með þeim lögum voru lögín um söluskatt nr. 10/1960 með síðari breytingum felld úr gildi.

II.

Í máli þessu liggja ekki fyrir gögn, sem staðreyna, að vörur hafi verið seldar hjá hlutafélaginu á starfstíma þess undir innkaupsverði, þótt segja megí, að álagning hafi eflaust í mörgum tilfellum verið lág, en fyrir því hefðu getað legið eðlilegar skýringar eða ástæður. Reikningsaðferðir, sem notaðar hafa verið við rannsókn málsins til að komast að því, hver vörunotkun hefur verið, eru umdeilanlegar, og er því ekki unnt að leggja til grundvallar í málinu, að 2.840.468 kr. hafi skort á, að vörur hafi verið seldar á innkaupsverði. Samkvæmt þessu verður ákærði ekki sakfelldur fyrir að hafa selt vörur fyrir óhæfilega lágt verð eða að hafa rýrt efnahag hlutafélagsins með mikilli eyðslu, enda liggja ekki fyrir fullnægjandi lýsingar á því í ákæru, að svo hafi verið. Einnig verður að sýkna ákærða af þeirri háttsemi að hafa skotið eignum undan, þar sem sú háttsemi þykir ósönnuð.

Ákærði hefur haldið því fram, að hann hafi alls ekki gert sér ljóst, hver skuldastaða hlutafélagsins S. Magnússonar var, fyrr en rétt áður en hlutafélaginu var veitt greiðslustöðvun, í nóvember 1987. Ársreikningur félagsins fyrir 1985, áritaður 27. júní 1986 af Guðmundi Sveinssyni, löggiltum endurskoðanda, svo og áritaður af ákærða ásamt öðrum stjórnarmönnum félagsins, sýnir, að skuldir félagsins hinn 31. desember 1985 umfram eignir voru kr. 4.250.457. Heildareignir félagsins þann dag samkvæmt ofangreindum ársreikningi voru samtals kr. 5.497.310, þar af fastafjármunir að upphæð kr. 489.765. Þannig var ákærða ljóst, að peningalegar eignir félagsins voru kr. 4.740.222 lægri en skuidir hinn 31. desember 1985. Samkvæmt gögnum málsins var skuldafélaginu hlutafélagsins á árunum 1986 og 1987 kr. 22.610.576, en vörusala á sama tíma kr. 11.500.000. Ákærði hefur útskýrt skuldafélaginu hlutafélagsins m.a. þannig, að stofnkostnaður hafi verið geysi-

legur. Hann hafi verið við því búinn að reka fyrirtækið með tapi í þrjú ár, en að þeim tíma liðnum reiknaði hann með, að dæmið myndi snúast við. Í mars 1987 hafi sér þó verið ljóst, að staða fyrirtækisins var orðin mjög slæm. Taldi ákærði, að erfiðleika hlutafélagsins mætti rekja til þess, að það hefði verið í fjársveldi. Tilteknir bankar hefðu lokað á fyrirgreiðslur til hlutafélagsins, svo sem víxlakaup og yfirdrátt á hlaupareikningi, og erfiðlega hefði gengið að endurnýja bankalán. Eftir það hefði hann leitað til enn eins bankans og fengið þar lán í reksturinn, og einnig hefði sá banki gengið í ábyrgð fyrir greiðslum á vörusendingum, sem hlutafélagið fékk. Einnig kom fram, að ákærði hefði á þessum tíma vonast til, að tiltekinn banki afskrifaði töluvert af skuld hlutafélagsins við bankann. Þá hefur ákærði viðurkennt, að hann hafi í nafni hlutafélagsins keypt töluvert af vörum seinni hluta árs 1987 og eftir mars það ár aukið viðskipti við innlenda heildsala, en þær vörur hafi hann keypt gegn gjaldfresti. Þykir ákærði með því, sem hér hefur verið rakið, hafa stofnað til skulda, sem hafi rýrt efnahag hlutafélagsins og þannig skert rétt almennra kröfuhafa til að öðlast fullnægju í protabúi félagsins. Varðar verknáðurinn við 1. mgr. 4. tl. 250. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

III.

Með vísan til framburðar ákærða og vitna svo og annarra gagna málsins þykir sannað, að ákærði hafi gerst sekur um háttsemi þá, sem lýst er í III. kafla ákæru, að öðru leyti en því, að ekki verður unnt að sakfella hann fyrir að farga fylgiskjöllum, þar sem ekki er tilgreint, hvaða fylgiskjöl átt er við, sbr. 3. mgr. 118. gr. laga um meðferð opinberra mála nr. 74/1974. Þá þykir ekki unnt að sakfella ákærða fyrir að hafa eigi látið gera lögskipaða ársreikninga fyrir árið 1987, en samkvæmt 2. mgr. 18. gr. laga um bókhald nr. 51/1986 skal ársreikningur fullgerður í síðasta lagi 5 mánuðum eftir lok reikningsársins, en eins og fram hefur komið, var bú hlutafélagsins tekið til gjaldþrotaskipta 25. janúar 1988. Þykja brot ákærða, sem hann er sakfelldur fyrir samkvæmt þessum kafla ákæru, réttlæga heimfærð til refsilagaákvæða.

IV.

Ákærði er sakhæfur og hefur ekki sætt kærnum eða refsingum áður, svo að kunnugt sé.

Refsing ákærða þykir hæfilega ákveðin með vísan til þeirra refsilagaákvæða, sem hann er sakfelldur fyrir, svo og 77. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 fangelsi í sex mánuði, en rétt þykir að fresta fullnustu þriggja mánaða af refsivistinni, og skal sá hluti hennar niður falla að

tveimur árum liðnum frá birtingu dómsins að telja, verði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga haldið.

Þá ber að dæma ákærða til greiðslu sektar í ríkissjóð, sem þykir hæfilega ákveðin kr. 1.000.000. Verði sektin eigi greidd innan sex vikna frá birtingu dómsins að telja, komi sex mánaða varðhald í stað hennar.

Loks ber að dæma ákærða til greiðslu alls sakarkostnaðar, þ.m.t. saksóknarlaun í ríkissjóð, sem þykja hæfilega ákveðin kr. 120.000, og málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, Brynjólfs Kjartanssonar hrl., sem einnig þykja hæfilega ákveðin kr. 120.000.

Dóm þennan kváðu upp Sigríður Ingvarsdóttir héraðsdómari og meðdómsmennirnir Emil Theódór Guðjónsson, löggiltur endurskoðandi, og Guðjón Hólm Sigvaldason, hdl. og forstjóri. Dómsuppkvaðning hefur dregist vegna annarra embættisverka dómsformanns, sem eigi þoldu bið.

D ó m s o r ð:

Ákærði, Stefán Örn Magnússon, skal sæta fangelsi í sex mánuði, en fresta skal fullnustu þriggja mánaða af refsivistinni, og fellur sá hluti hennar niður að tveimur árum liðnum frá birtingu dómsins að telja, haldi ákærði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga.

Ákærði greiði sekt í ríkissjóð, að fjárhæð kr. 1.000.000, og komi sex mánaða varðhald í stað sektarinnar, verði hún eigi greidd innan sex vikna frá birtingu dómsins að telja.

Ákærði greiði allan kostnað sakarinnar, þ.m.t. saksóknarlaun í ríkissjóð, kr. 120.000, og málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, Brynjólfs Kjartanssonar hrl., kr. 120.000.

Dómi þessum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.